

Dominik Szczepański*

AKCJA WYBORCZA SOLIDARNOŚĆ I RUCH SPOŁECZNY AWS W RZESZOWIE

Wprowadzenie

Utworzona 8 czerwca 1996 r. Akcja Wyborcza Solidarność (AWS) stanowiła konglomerat partii, organizacji prawicowych i centroprawicowych, który pod przywództwem jej niekwestionowanego lidera Mariana Krzaklewskiego odegrał istotną rolę w kształtowaniu współczesnej historii Polski. Ze względu na mnogość podmiotów tworzących AWS, a następnie Ruch Społeczny AWS (RS AWS), w środowisku tym krystalizowały się pomysły i idee dotyczące modernizacji państwa, niemal całkowitej przebudowy ustroju społeczno-gospodarczego, a także inicjujące zmiany na polskiej scenie politycznej. Jedną z nich była koncepcja utworzenia na bazie AWS partii politycznej, jednoczącej pod sztandarem „Solidarności” niemal wszystkie partie prawicowe i centroprawicowe, których zasadniczym celem było nie tylko sprawowanie władzy, ale przede wszystkim skuteczne odsunięcie od niej koalicji Sojuszu Lewicy Demokratycznej (SLD) i Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL). O ile na poziomie centralnym postulat ten został zrealizowany, o tyle na poziomie lokalnym starano się równie skutecznie tworzyć alternatywę wobec konkurentów politycznych.

Celem niniejszych rozważań jest przedstawienie mezostrukturalnej analizy ewolucji konkretnego środowiska politycznego, a także weryfikacja następującej hipotezy badawczej: AWS i RS AWS w Rzeszowie stanowiły najliczniejszą reprezentację środowisk prawicowych. Do weryfikacji powyższej hipotezy posłużono się trzema pytaniami badawczymi: 1) w jakich okolicznościach doszło do utworzenia struktur AWS i RS AWS w regionie?; 2) w jakim stopniu proces tworzenia, a następnie działalności wymienionych struktur politycznych przyczynił się

* Katedra Politologii, Uniwersytet Rzeszowski, al. mjr. W. Kopisty 2a, 35-959 Rzeszów, e-mail: dominik1947@tlen.pl

do wzmocnienia ich pozycji na lokalnej scenie politycznej?; 3) w jaki sposób AWS i RS AWS stanowiły konkurencję dla pozostałych partii politycznych na rodzimej scenie politycznej?

Podstawę do zaprezentowania niniejszych rozważań stanowiły dokumenty programowe, materiały o charakterze publicystycznym oraz wewnątrzpartyjne źródła dotyczące omawianych struktur politycznych.

Akcja Wyborcza Solidarność

Powstanie AWS możliwe było dzięki realizacji uchwały nr 1 VIII Krajowego Zjazdu Delegatów w sprawie udziału „Solidarności” w wyborach do Sejmu i Senatu, w której Komisja Krajowa zaleciła zarządom regionów w całej Polsce zawieranie lokalnych sojuszy i koalicji, a następnie przekształcenie ich w Regionalne Oddziały Akcji Wyborczej Solidarność (ROAWS). Zgodnie z tymi wytycznymi, na początku maja 1996 r. przedstawiciele rzeszowskiego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” rozpoczęli rozmowy z przedstawicielami partii i ugrupowań prawicowych i centroprawicowych w celu podjęcia akcji wyborczej (*Uchwała nr 1...: 1*).

Wspólną deklarację podpisano 27 maja 1996 r. Sygnowali ją m.in.: Zarząd Regionu NZSS „Solidarność” w Rzeszowie, Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe (ZChN), Polskie Stronnictwo Ludowe – Porozumienie Ludowe (PSL-PL), Konfederacja Polski Niepodległej (KPN), Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, Porozumienie Centrum (PC), Stronnictwo Demokracji Polskiej (SDP), Porozumienie Prawicy (PP) w Mielcu oraz PP w Leżajsku.

Kolejne dyskusje dotyczące udziału związku zawodowego „Solidarność”, ugrupowań prawicowych i niepodległościowych oraz utworzenia wspólnego bloku wyborczego przeprowadzono 31 czerwca 1996 r. W trakcie rozmów przyjęto stanowisko, zgodnie z którym wezwano „władze Związku do podjęcia wyraźnej inicjatywy w sprawie utworzenia bloku wyborczego, którego głównym celem będzie wygranie zbliżających się wyborów parlamentarnych i ustanowienie, w sposób demokratyczny, ustroju Rzeczypospolitej opartego na nowej, bazującej na projekcie NSZZ «Solidarność», Konstytucji” (*Co tam panie 1996: 2*).

Jak uznano, należało podjąć szeroką współpracę z ugrupowaniami i organizacjami politycznymi, społecznymi, stowarzyszeniami i osobami indywidualnymi, którym bliska była nauka społeczna Kościoła katolickiego. W tym celu zaapelowano do mieszkańców Rzeszowa, by oddolna inicjatywa, jaką miał być powstający blok wyborczy, w sposób skuteczny odsunęła od władzy ówczesną koalicję rządzącą SLD-PSL.

Organizowanie lokalnych struktur AWS zakończyło się 22 sierpnia 1996 r. powołaniem w Rzeszowie ROAWS¹. Przewodniczącym wybrano Zbigniewa Sieczkosia, członkami zostali: Adam Śnieżek (przewodniczący Zarządu Regionu „Solidarność”), Waldemar Sikora (Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe), Zbigniew Rynasiewicz (PSL-PL), Tomasz Wawrzukowicz (KPN) i Aleksander Kopeć (PC) (*Dziła już* 1996: 10). Po podpisaniu wspólnego porozumienia wolę współpracy oraz wstąpienia w skład rzeszowskiej AWS zadeklarował także m.in. NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych i rzeszowski Oddział Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego. Wsparcia udzieliło Stowarzyszenie „Tak Życiu” oraz rzeszowski Oddział Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”. Listę sygnatariuszy rzeszowskiej AWS zestawiono w tabeli 1.

Na przewodniczącego ROAWS w Rzeszowie desygnowano Zbigniewa Sieczkosia, a następnie w tajnym głosowaniu członkowie rzeszowskiego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” wybrali przedstawicieli Zarządu Regionu w Radzie ROAWS, którymi zostali Adam Śnieżek, Zbigniew Sieczkoś, Wojciech Buczak, Andrzej Jarosz i Józef Konkel (*Z życia* 1996: 1).

Z chwilą ukonstytuowania się ROAWS przystąpiono do tworzenia zespołów terenowych oraz zespołów gminnych AWS. Wsparcia rzeszowskiej AWS udzieliły liczne komisje zakładowe NSZZ „Solidarność”, o czym świadczą dyskusje, które w środowisku związkowców odbyły się już na początku stycznia 1997 r. Dotyczyły one wszczęcia procedury zgłaszania kandydatów na listy wyborcze AWS. Termin ten upływał 28 lutego 1997 r. i wsparty został dodatkowo wewnątrz AWS ankietami i sondażami dotyczącymi szans wyborczych wśród rzeszowskich kandydatów na parlamentarzystów. Ponadto sugerowano się licznymi danymi sondażowymi na temat wzrostu poparcia i popularności AWS w stosunku do innych podmiotów politycznych.

Tabela 1. Wykaz sygnatariuszy rzeszowskiej AWS

Lp.	Nazwa ugrupowania	Liczba udziałów	Liczba udziałów w %	Członkowie Rady Regionalnej	Członkowie Zespołu Koordynacyjnego
1	2	3	4	5	6
1	NSZZ „Solidarność”	100	8	Zbigniew Sieczkoś – przewodniczący Adam Śnieżek Wojciech Buczak Andrzej Jarosz Józef Konkel	Zbigniew Sieczkoś Adam Śnieżek Wojciech Buczak Andrzej Filipczyk Roman Jakim

¹ W przygotowaniach tych wzięli udział sygnatariusze deklaracji z 27 maja 1996 r.

1	2	3	4	5	6
2	ZChN	16	7,5	Józef Płonka	Józef Płonka
3	KPN-OP	15	7	Andrzej Kaźmierczak	Tomasz Wawrzkowicz
4	PSL-PL	14	5,5	Zbigniew Rynasiewicz – wiceprzewodniczący	Zbigniew Rynasiewicz
5	SLCh	11	5	Emil Sajdak	Emil Sajdak
6	PC	10	5	Aleksander Kopec	Aleksander Kopec
7	Liga Krajowa	10	4	Mieczysław Janowski – wiceprzewodniczący	
8	Ruch Stu	8	3	Wilhelm Woźniak	
9	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich	6	1	Władysław Szajna	
10	SDP	2	1	Krzysztof Budzisz	
11	Solidarni w Wyborach	2	1		
12	Związek Zawodowy „Kontra”	2	1	Tomasz Wawrzkowicz	
13	PPE – Zielonych	2	1	Krzysztof Staszewski	
14	Partia Konserwatywna	2	1	Andrzej Dec	

Źródło: *Sygnatariusze AWS*, „Z prawej strony. Biuletyn Oddziału Regionalnego Akcji Wyborczej Solidarność w Rzeszowie”, 6.02.1997, nr 0, s. 2.

W tabeli 2 przedstawiono wyniki badań opracowanych przez rzeszowską Pracownię Badań Opinii Publicznych. Zgodnie z nimi na AWS w wyborach parlamentarnych chciało głosować 49,8% badanych, podczas gdy na PSL tylko 13,5%, a na SLD 12,6% respondentów. Jak wskazywano na łamach związkowego czasopisma, region ówczesnego województwa rzeszowskiego cieszył się od 1989 roku poparciem ugrupowań prawicowych i niepodległościowych, wyprzedzając wszystkie inne regiony kraju, w związku z czym aż tak duże poparcie dla AWS nie było poważnym zaskoczeniem. Wśród pozytywnych czynników, które stały się przedmiotem analiz, był fakt, że największe poparcie dla AWS deklarowali ludzie młodzi (64,3%), w tym uczniowie szkół średnich i studenci, podczas gdy dla SLD wynosiło ono 0%. Do negatywnych symptomów zaliczono wskaźnik 54,5% poparcia kadry kierowniczej dla SLD. Jak stwierdzono, tak duże poparcie świadczyło „jednoznacznie z jakiej formacji wywodzi się większość dyrektorów i prezesów” rzeszowskich firm (*Jesteśmy* 1997: 2).

Tabela 2. Sondażowe poparcie dla komitetów i partii politycznych w Rzeszowie na początku 1997 r.

	Przynależność do grupy społeczno-zawodowej								
	Kadra kierownicza	Pracownicy umysłowi niższego szczebla	Robotnicy wykwalifikowani	Robotnicy niewykwalifikowani	Rolnicy	Prywatni przedsiębiorcy	Bezrobotni	Uczniowie	Razem
AWS	36,4	48,1	53,4	60,9	51,0	40,0	39,0	64,3	49,8
PSL	0,0	7,4	10,1	8,7	31,4	14,3	11,9	14,3	13,5
ROP	0,0	11,1	9,6	10,9	6,9	25,7	8,5	7,1	9,9
SLD	54,5	14,8	10,7	10,9	5,9	11,4	15,3	0,0	12,6
UP	0,0	2,8	6,2	2,2	0,0	2,9	10,2	7,1	4,1
UW	4,5	8,3	6,2	4,3	2,0	5,7	6,8	7,1	5,7
inne	0,0	1,9	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Trudno powiedzieć	4,5	5,6	3,4	2,2	2,9	0,0	8,5	0,0	3,9

Źródło: *Jesteśmy optymistami*, „Z prawej strony. Biuletyn Oddziału Regionalnego Akcji Wyborczej Solidarność w Rzeszowie”, 6.02.1997, nr 0, s. 2.

Powyższa sytuacja dodatkowo wpłynęła mobilizująco na członków rzeszowskiej AWS, którzy zdecydowali się kandydować w wyborach parlamentarnych w 1997 r. Oficjalna prezentacja nazwisk kandydatów na parlamentarzystów miała miejsce podczas Okręgowej Konwencji Wyborczej AWS w Rzeszowie, która odbyła się 22 czerwca 1997 r. Przybyli na nią przedstawiciele wszystkich organizacji wchodzących w skład AWS w regionie, a także przedstawiciele władz krajowych AWS – Janusz Tomaszewski (wiceprzewodniczący Rady Krajowej) i Adam Słomka z KPN (członek Rady Krajowej). Na liście kandydatów AWS znalazło się 16 kandydatów do Sejmu oraz 2 do Senatu, którzy wcześniej zostali zatwierdzeni przez Krajowy Zespół Elekcyjny (KZE) (*Kandydaci 1997: 1–4*). W trakcie ustalania listy wyborczej w województwie rzeszowskim KZE zwróciła uwagę, iż zdecydowanie brakuje na niej lidera, „czołówki, która pociągnęłaby pozostałych kandydatów” (*Wszyscy nasi 1996: 3*). Nie odebrano tego jako słabości AWS w regionie, gdyż uważano, że każdy ze zgłoszonych kandydatów posiadał odpowiednie przygotowanie merytoryczne oraz duże poparcie społeczne.

Zgodnie z zasadami prowadzenia kampanii wyborczej AWS, kampania mogła być prowadzona tylko i wyłącznie w oparciu o program AWS, natomiast niedopuszczalne było dyskryminowanie zarówno ugrupowań, jak i kandydatów wchodzących w skład AWS (*Zasady 1997: 5*). Zgłoszeni kandydaci zobowiązani zostali do podpisania umów cywilnych o pożyczaniu funduszy na kampanię wyborczą, które w przypadku odejścia z Klubu AWS musieli zwrócić oraz, zgodnie z obowiązującą ustawą, poddano ich lustracji.

W przeprowadzonych 21 września 1997 r. wyborach do Sejmu i Senatu rzeszowska AWS zdobyła siedem mandatów poselskich i dwa senatorskie. W tabeli 3 zestawiono ogólnopolskie wyniki wyborcze z regionalnymi.

Tabela 3. Wyniki wyborcze ogólnopolskie i w województwie rzeszowskim

Wynik wyborczy	AWS	SLD	UW	PSL	ROP	KPEiR	BdP
ogólnopolski	33,83%	27,13%	13,37%	7,31%	5,56%	2,18%	1,36%
w regionie	57,8%	13,6%	6,1%	9,1%	5,5%	1,5%	1,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: R. Matyja, *Rywalizacja polityczna w Polsce*, Kraków–Rzeszów 2013, s. 311; *Rzeszowiacy jak zawsze na czele*, „Serwis Informacyjny [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie], 29.09.1997, nr 17, s. 2.

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 3 mieszkańcy województwa rzeszowskiego udzielili zdecydowanie największego poparcia AWS. Niemal identyczna sytuacja dotyczyła wyborów do Senatu, gdzie na kandydatów AWS głosowało ponad 90% wyborców, a dla przykładu na SLD tylko kilka procent. Zdecydowanie najwięcej głosów na AWS, bo aż 91,48%, oddano w Grodzisku Dolnym oraz w gminach Czarna (77,08%), Trzebownisko (75,42%) i Rakszawa (74,57%), natomiast najmniej głosów na AWS padło w gminie Borowa (29,96%).

W sejmowej reprezentacji AWS z regionu rzeszowskiego znaleźli się: Barbara Frączek, Józef Górny, Andrzej Osnowski, Zdzisław Pupa, Zbigniew Rynasiewicz, Waldemar Sikora, A. Śnieżek, natomiast senatorami zostali Mieczysław Janowski i Józef Frączek. Na specjalnie zorganizowanej konferencji prasowej 22 września 1997 r. przewodniczący ROAWS Z. Sieczkoś podziękował za liczne wsparcie udzielone AWS, a od 2 października 1997 r. nowo wybrani parlamentarzyści rozpoczęli spotkania z mieszkańcami regionu.

Przed członkami AWS postawiono wówczas kilka zadań. Były to: realizacja programu AWS i umowy koalicyjnej z Unią Wolności (UW), zorganizowanie i sprawne przeprowadzenie kampanii wyborczej w wyborach samorządowych 1998 r. i utworzenie na bazie AWS nowej partii politycznej.

Ruch Społeczny AWS

Inicjatywa utworzenia partii politycznej – RS AWS zrodziła się jeszcze przed wyborami parlamentarnymi w 1997 r. głównie wśród przedstawicieli związku zawodowego „Solidarność”, działających w strukturach AWS, po to, aby umożliwić im polityczną aktywność. Jak zauważyła Krystyna Paszkiewicz, „chodziło o formalne oddzielenie działalności

politycznej od związkowej, aby – jak mówiono – związek zawodowy nie musiał protestować przeciwko polityce utworzonego przez siebie rządu. Alternatywą mogło być tylko przekształcenie związku w partię, na co nie wyrażała zgody większość związkowców” (Paszkievicz 2004: 141).

Dodatkowym argumentem, który przemawiał za utworzeniem partii politycznej, był apel skierowany przez Krajową Komisję „Solidarności” z 8 lipca 1997 r. do przewodniczącego AWS M. Krzaklewskiego o rozpoczęcie wspólnych działań organizacyjnych „zmierających do powstania reprezentacji politycznej szerokiego ruchu społecznego identyfikującego się z programem i celami AWS” (*Dla wyborców* 1997: 5). Jak oceniono, warunkiem stabilizacji sytuacji politycznej w kraju było stworzenie partii o charakterze chrześcijańsko-demokratycznym, przejmującej część politycznej odpowiedzialności za realizację programu wyborczego AWS. Rejestracja partii politycznej nastąpiła ostatecznie 8 grudnia 1997 r., natomiast 29 lipca 1998 r. przyjęto ją w skład członków AWS.

Pierwsze dyskusje dotyczące RS AWS w Rzeszowie przeprowadzono 26 września 1997 r., tydzień po ogłoszeniu wyników wyborczych. Prowadzono je w gronie członków Zarządu Regionu „Solidarności”. Uznano wówczas za konieczne utrzymywanie stałych kontaktów pomiędzy Zarządem Regionu a parlamentarzystami z AWS, głównie za sprawą rozwiązywania tzw. problemów lokalnych. Na kolejnym zebraniu, 28 listopada 1997 r., rzeszowski Zarząd Regionu ustanowił w regionie pełnomocnika do tworzenia RS AWS, którym wybrano A. Śnieżka. Prace organizacyjne nie trwały zbyt długo. Oficjalnie za datę utworzenia pierwszego Koła RS AWS w Rzeszowie jego członkowie uznali 13 lipca 1998 r., kiedy wybrano władze statutowe. Przewodniczącym tego koła był Wiesław Myśliwiec (*Protokół* 1998: 1). W miarę rozwoju organizacyjnego partii 27 lipca 1999 r. w Rzeszowie utworzono także drugie Koło RS AWS, któremu przewodniczył Ludwik Skurzak. Sytuacja ta uległa zmianie w listopadzie 2000 r., gdy członkowie RS AWS wnieśli o dokonanie podziału istniejących kół i utworzenie sześciu lokalnych działających na obszarze Okręgu Wyborczego Rady Miasta Rzeszowa, co też kilka dni później faktycznie nastąpiło.

W związku z powyższym Koło nr 1 obejmowało swoim zasięgiem osiedla Śródmieście, Pułaskiego i 1000-lecia i liczyło 11 członków; Koło nr 2 obejmowało osiedla Baranówka, Staromieście, Przybyszówka i liczyło 15 członków; Koło nr 3 obejmowało Pobitno, Wilkowyje, Słocinę i Zalesie, liczyło 14 osób; Koło nr 4 obejmowało osiedla Nowe Miasto, Drabinianka, Biała i liczyło 11 osób; Koło nr 5 obejmowało osiedla Dąbrowskiego, Grota Roweckiego, Piastów, Skarpa i Zwiężycę oraz liczyło 13 członków; Koło nr 6 obejmowało Krakowskie Południe, Staroniwę i osiedle Kmity i liczyło 14 osób.

Zgodnie z wewnętrznymi dokumentami RS AWS stan liczbowy RS AWS w województwie podkarpackim wynosił 1313 członków skupionych w 76 kołach lokalnych (*Pisma* 2000: 1–6). Na początku 2001 r. w Rzeszowie istniało 7 kół liczących 123 członków, natomiast w powiecie ziemskim rzeszowskim kół było 5, zaś członków tylko 57 (*Stan* 2002: 1). Stan organizacyjny RS AWS zmniejszył się z chwilą, gdy AWS uległa dekompozycji po przegranych wyborach parlamentarnych w 2001 r. oraz wskutek poniesienia porażki w wyborach samorządowych w 2002 r.

Działalność AWS i RS AWS w regionie

Z chwilą podpisania umowy koalicyjnej z UW działalność AWS w Rzeszowie skupiała się w zasadniczej mierze na tworzeniu zrębów nowej partii politycznej. Proces ten zresztą przebiegł szybko i sprawnie. Kwestia organizowania struktur terenowych była prowadzona z jednoczesnym przygotowaniem do wyborów samorządowych. W całym regionie rozpoczęto procedury zgłaszania kandydatów².

Dotyczyło to zarówno samej AWS, jak i partii. Gotowe listy wyborcze przedstawiono na początku sierpnia 1998 r. W wyborach samorządowych, które odbyły się 11 października 1998 r., mieszkańcy Rzeszowa po raz kolejny zdecydowanie poparli AWS, oddając na jej kandydatów 46% głosów, co było największym wynikiem poparcia dla prawicy w całym kraju (dla przykładu w Małopolsce wyniosło ono 45%), podczas gdy na SLD zagłosowało jedynie 19% wyborców. Wyniki te zestawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Wyniki wyborów samorządowych 1998 r. w regionie

	AWS	SLD	UW	PS	Ojczyzna	Rodzina Polska
Rzeszów	55,623	24,220	7,874	8,260	7,411	5,478
Mielec	62,207	20,894	6,462	24,847	5,472	8,435
Tarnobrzeg	47,080	23,506	7,787	14,562	6,606	6,524
Łańcut	43,192	9,893	0	15,045	8,932	3,399
Przemyśl	37,859	22,511	7,566	22,787	10,060	5,527
Sanok	29,958	14,320	3,973	11,283	5,960	3,577
Krosno	45,978	16,863	7,555	11,634	5,024	4,565

Źródło: *Bastion „Solidarności”*, „Serwis Informacyjny [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie], 22.10.1998, nr 21, s. 1.

² Z dokumentów partyjnych wynika, iż w samej partii w Rzeszowie niewielu członków zgłosiło się do pracy w Sztacie Wyborczym, co wywołało poważne zaniepokojenie.

12 grudnia 1998 r. odbyło się I Zgromadzenie Zarządu Regionalnego RS AWS w Rzeszowie, podczas którego przeprowadzono wybory na przewodniczącego podkarpackich struktur RS AWS oraz do Zarządu Regionalnego partii³. Do rywalizacji na przewodniczącego stanęli A. Śniezek z Rzeszowa i Krzysztof Kłak z Przeworska. Zdecydowaną przewagą głosów 187 do 66 wygrał K. Kłak. W głosowaniu do Zarządu Regionalnego RS AWS wybrano A. Śniezka (przewodniczący), Z. Rynasiewicza (wiceprzewodniczący), Edwarda Krauza (sekretarz) i Ryszarda Świątonia (skarbnik) (Zarząd 1998: 1).

W rok po wyborze przewodniczącego podkarpackich struktur RS AWS K. Kłak przyznał, iż za jego kadencji stan liczebny partii w regionie zwiększył się do 2400 członków, skupionych w 91 kołach (Twardowski 2000: 2). Także za jego kadencji pojawiły się problemy związane z egzekwowaniem składek członkowskich, obecnością członków podczas zebrań kół, tworzeniem bazy członkowskiej, składającej się częściowo z tzw. martwych dusz, czy brakiem stabilnej strategii rozwoju struktur partyjnych.

W tym celu przeprowadzono wewnętrzne analizy. Można je scharakteryzować w oparciu o trzy płaszczyzny działania: 1) polityczną, 2) społeczną i 3) organizacyjną. Pierwsza z nich dotyczyła członków, kół oraz władz AWS i RS AWS w regionie. Oceniono, iż w obu strukturach frekwencja na zebraniach była niewystarczająca, a czasami po prostu zbyt niska, co paraliżowało zdolność podejmowania inicjatyw i działalności wymienionych struktur. Poza tym spotkania nie były owocne, głos zabierali wciąż ci sami członkowie, co powodowało alienację pozostałych uczestników biorących udział w zebraniu. Jako prestiżowe zadania uznano: uczestnictwo na spotkaniach kół przedstawicieli władz publicznych Rzeszowa (ministrów, wojewody, radnych, członków zarządu miasta); podejmowanie współpracy z władzami krajowymi struktur AWS i RS AWS i władzami NSZZ „Solidarność” oraz dobrą współpracę kół z parlamentarzystami i radnymi miejskimi.

Druga płaszczyzna dotyczyła samych członków. Zauważono, iż podczas spotkań występowało zbyt słabe uczestnictwo kobiet, dokonywały się podziały względem przynależności do grup społecznych (związkowcy, radni, posłowie), co wpływało dezintegrująco na zebranych. Oceniono,

³ W trakcie obrad I Zgromadzenia Regionalnego doszło do połączenia RS AWS i PSL-PL, choć na poziomie centralnym umowę polityczną o zawarciu wspólnej partii zawarto 17 czerwca 1998 r. (*Umowa* 1998: 1). Głównym celem tego procesu było podjęcie „trudu budowania struktury politycznej, która jako partia polityczna, pragnie uczestniczyć w życiu publicznym Polski, opierając się o zakorzenione w Ojczyźnie wartości chrześcijańskie, zasady demokracji, praworządności i solidarności społecznej” (*Deklaracja* 1998: 1). Ostateczne wejście PSL-PL w skład AWS nastąpiło 15 stycznia 1999 r. wraz z rozwiązaniem ogólnopolskich struktur tej partii.

że na spotkaniach pojawiała się zbyt mało członków lub że nie przybywało nowych. Z kolei trzecia płaszczyzna, organizacyjna, dotyczyła zbyt radykalnie ograniczonych zasobów finansowych koła, słabej ściągłości składek członkowskich i braku występowania materiałów informacyjnych. Do tego dochodził brak wyposażenia technologicznego (*Analiza 2000*: 1–7).

Aby wyjaśnić tę sytuację, jedno z Kół Lokalnych, któremu przewodniczył W. Myśliwiec, zobowiązało w specjalnym piśmie Zarząd Koła oraz parlamentarzystów AWS do niezwłocznego powołania zespołu, którego celem było definitywne rozstrzygnięcie wszystkich problemów regionalnych struktur partii (*Uchwała* nr 28/2000: 1). Szczegółowe dyskusje w tym temacie prowadzono w maju, kiedy to powołano taki zespół, oraz w drugiej połowie czerwca 2000 r. Wyjaśnienie przyczyn problemów podkarpackich struktur partii zeszło jednak na dalszy plan głównie wskutek opuszczenia w czerwcu 2000 r. koalicji przez UW, a następnie przez wewnętrzne dyskusje dotyczące kandydatury M. Krzaklewskiego w wyborach prezydenckich i powołania sztabów wyborczych przed nadchodzącymi wyborami parlamentarnymi.

W pierwszej kolejności powołano sztab wyborczy kandydata na prezydenta w województwie podkarpackim oraz młodzieżowy komitet wyborczy AWS. O popularności M. Krzaklewskiego w Rzeszowie i na Podkarpaciu świadczył wynik uzyskany w internetowym sondażu zorganizowanym przez redakcję „Nowin”, w którym polityk ten zdeklasował pozostałych kandydatów, zdobywając 652 głosy. Pozostali kandydaci uzyskali kolejno: Aleksander Kwaśniewski – 535 głosów, Andrzej Olechowski – 232 głosy, Janusz Korwin-Mikke – 57 głosów, Lech Wałęsa – 36 głosów, Jan Łopuszański – 17 głosów (Krzaklewski 2000: 2). Sondaż ten nie miał przełożenia na rzeczywisty wynik wyborczy. Lider AWS zdobył 15,57% głosów w skali całego kraju i znalazł się na trzecim miejscu.

Drugim ważnym działaniem podjętym samodzielnie w regionie było powołanie sztabu wyborczego w związku z wyborami parlamentarnymi zapowiedzianymi na 2001 rok, bez zgody najwyższych władz partyjnych (*Sztab*: 1). Rozmowy z potencjalnymi koalicjantami prowadzono już na początku 2001 r. Wówczas AWS i RS AWS weszły w skład powołanego komitetu wyborczego Akcja Wyborcza Solidarność Prawicy (AWSP). Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 5, AWSP, mimo poniesionej porażki wyborczej, w województwie podkarpackim uzyskała najwyższe poparcie w skali całego kraju.

Zdaniem rzeszowskiego socjologa Mariana Malikowskiego „większe niż w kraju poparcie dla ugrupowań prawicowych (LPR, AWSP) wynika z większej roli Kościoła, wartości tradycyjnych i większego przywiązania do wartości patriotycznych” (Kwiatkowski 2001: 2). Analizując wynik wy-

borczy AWSP, należy uwzględnić pojawienie się na scenie politycznej nowych podmiotów, takich jak Liga Polskich Rodzin, Prawo i Sprawiedliwość i Platforma Obywatelska, które w sposób znaczący odebrały dotychczasowym partiom politycznym i koalicjom wyborczym ich elektorat. Ich powstanie było także jedną z przyczyn dekompozycji obozu AWS.

**Tabela 5. Wyniki wyborów parlamentarnych 2001 r.
– ogólnopolskie i w województwie podkarpackim**

Wynik wyborczy	SLD-UP	PO	Samoobrona	PiS	PSL	LPR	AWSP	UW	Alternatywa
ogólnopolski	41%	12,7%	10,2%	9,5%	9,0%	7,9%	5,6%	3,1%	0,4%
okręg krośnieńsko-przemyski	31,6%	7,0%	12,2%	8,8%	15,9%	11,9%	10,3%	1,7%	0,5%
okręg rzeszowsko-tarnobrzeski	31,2%	8,8%	10,1%	8,4%	13,7%	15,7%	9,9	1,4%	0,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ogólnopolskie wyniki wyborów do Sejmu*, „Nowiny”, 27.09.2001, nr 188, s. 3; *Wyniki wyborów do Sejmu w okręgu krośnieńsko-przemyskim* i *Wyniki wyborów do Sejmu w okręgu rzeszowsko-tarnobrzeskim*, „Nowiny”, 26.09.2001, nr 187, s. 3.

Przegrana AWSP w wyborach parlamentarnych w 2001 r. spowodowała, że przewodniczący Zarządu Regionu K. Kłak pod koniec stycznia 2002 r. opuścił szeregi partii, a wraz z nim ok. 200 członków. Postępująca dekompozycja AWS nie sprzyjała utrwalaniu zrębów RS AWS. Już na początku lutego 2002 r. wybrano nowe władze partii. Przewodniczącym w regionie został Władysław Ortyl, członek zarządu wojewódzkiego RS AWS, który niemal natychmiast zapowiedział uporządkowanie spraw administracyjno-finansowych partii, przeprowadzenie wyborów uzupełniających w regionie i przygotowanie się do wyborów samorządowych w 2002 r. (Kuca 2002: 6).

Tymczasem na szczepku centralnym 22 października 2001 r. obradowało III Zgromadzenie Krajowe RS AWS, które wyłoniło nowe władze partii. Przewodniczącym został delegat z Rzeszowa, M. Janowski. Rozpoczęto wówczas realizację podjętego założenia stworzenia nowej partii politycznej⁴. Zadania tego podjął się senator Krzysztof Piesiewicz, który niespełna pół roku później objął stanowisko przewodniczącego RS AWS. Nastąpiło to 28 lutego 2002 r. podczas kolejnego, IV Zgromadzenia Krajowego, które przemianowano w trakcie obrad na I Zjazd Krajowy Ruchu Społecznego (RS). Z nazwy partii usunięto wówczas człon

⁴ W tym celu przyjęto dokument pt. „Konstytucja Ideowa Politycznego Centrum”.

AWS. Po wyborach parlamentarnych z 2001 r. działalność partii w regionie została słabo udokumentowana. Wiadomo, że w wyborach samorządowych w 2002 r. RS próbował stworzyć koalicję wyborczą ze Stronnictwem Konserwatywno-Ludowym – Ruchem Nowej Polski i UW, ale bezskutecznie.

W okresie kampanii samorządowej w 2002 r. RS zawiązał komitet wyborczy wyborców „Podkarpacie Razem”, który w samym tylko Rzeszowie zgłosił 14 kandydatów na radnych sejmików wojewódzkich; 4 z nich uzyskało poparcie PO, a 2 PiS. Ostatecznie mandat zdobyło tylko 2 kandydatów. Byli to Z. Sieczkoś oraz Barbara Kuźniar-Jablczyńska (*Strona Internetowa PKW*). Po tym okresie działalność partii niemalże zanikła. Zdecydowana większość członków RS powróciła do swojej dotychczasowej działalności zawodowej, część z nich przeszła do innych partii politycznych, np. do PiS czy do PO, lub po prostu zdecydowała się na porzucenie aktywności politycznej. Na szczeblu centralnym RS został oficjalnie rozwiązany 3 kwietnia 2004 r., kiedy to władze partii zadeklarowały chęć stworzenia nowej formacji politycznej – Partii Centrum ze Zbigniewem Religą na czele. Datę 3 kwietnia 2004 r. uważa się także za koniec istnienia lokalnych struktur RS w Rzeszowie.

Zakończenie

AWS i RS AWS mimo stosunkowo krótkiej aktywności na polskiej scenie politycznej stanowiły ważny składnik systemu partyjnego. Należy pamiętać, iż oprócz uporządkowania sceny politycznej poprzez szereg procesów konsolidacyjnych, dekompozycja tego środowiska przyczyniła się do powstania wielu nowych partii politycznych, z których większość do dziś prowadzi aktywną działalność.

Postawiona na początku pracy hipoteza wydaje się zasadna z dwóch powodów. Po pierwsze, AWS i RS AWS w sposób rzeczywisty doprowadziły do skupienia we własnych szeregach najliczniejszej reprezentacji partii, organizacji i ugrupowań prawicowych. Świadczyły o tym nie tylko podmioty wchodzące w skład tych formacji, ale także to, że w wyborach parlamentarnych 1997 r. i samorządowych w 1998 r. to AWS i RS AWS decydowały w Rzeszowie o obsadzie niemal wszystkich prawicowych list wyborczych i ważniejszych stanowisk państwowych. Na postawione pytania badawcze udało się odpowiedzieć, wskazując na czynniki stanowiące o powstaniu AWS i RS AWS i stopniu zaangażowania w ten proces rzeszowskiej „Solidarności”. Fakt ten świadczył również o stosunkowo dużym umocnieniu pozycji AWS i RS AWS na lokalnej scenie politycznej. Przedstawione wyniki wyborcze z kolei ukazały, w jakim stopniu

AWS i RS AWS stanowiły konkurencję dla pozostałych partii politycznych na rodzimej scenie politycznej, a zarazem stopień zróżnicowania preferencji wyborczych mieszkańców regionu.

Bibliografia

- Analiza uwarunkowań i celów z dnia 15.05.2000 r. dla KL RS AWS*, sporządził J. Cichy, 2000 [b.m.w.].
- Bastion „Solidarność”*, 1998, „Serwis Informacyjny” [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie] nr 21.
- Co tam panie w polityce? czyli... Związek integruje ugrupowania niepodległościowe* 1996, „Serwis Informacyjny” [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie] nr 6.
- Deklaracja I Zgromadzenia Regionalnego RS AWS i PSL-PL województwa rzeszowskiego*, 1998, Rzeszów.
- Dla wyborców podziękowania. Dla parlamentarzystów zadania*, 1997, „Serwis Informacyjny” [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie] nr 18.
- Działa już Regionalny Oddział Akcji Wyborczej „Solidarność”*, 1996, „Serwis Informacyjny” [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie] nr 8.
- Jesteśmy optymistami*, 1997, „Z prawej strony. Biuletyn Oddziału Regionalnego Akcji Wyborczej Solidarność w Rzeszowie” nr 0.
- Kandydaci AWS do Sejmu*, 1997, „Z prawej strony. Biuletyn Oddziału Regionalnego Akcji Wyborczej Solidarność w Rzeszowie. Wydanie specjalne”.
- Krzaklewski pierwszy*, 2000, „Nowiny” nr 195.
- Kuca P., 2002, *To była afera polityczna: rozmowa z W. Ortyłem*, „Nowiny” nr 27.
- Kwiatkowski J., 2001, *Podkarpacka specyfika*, „Nowiny” nr 189.
- Matyja R., 2013, *Rywalizacja polityczna w Polsce*, Kraków–Rzeszów.
- Ogólnopolskie wyniki wyborów do Sejmu*, 2001, „Nowiny” nr 188.
- Paszkiewicz K., 2004, *Ruch Społeczny (Akcji Wyborczej „Solidarność”)* [w:] *Partie i koalicje polityczne III Rzeczypospolitej*, red. K. Paszkiewicz, Wrocław.
- Pisma do Zarządu Regionu RS AWS Regionu Podkarpackiego*, 2000, Rzeszów.
- Protokół z pierwszego posiedzenia Zarządu Kola Lokalnego Ruchu Społecznego AWS w Rzeszowie w dniu 13 lipca 1998 r. spisany na okoliczność ukonstytuowania się Zarządu Kola*, 1998, Rzeszów.
- Rzeszowiacy jak zawsze na czele*, 1997, „Serwis Informacyjny” [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie] nr 17.
- Stan liczbowy Ruchu Społecznego AWS w województwie podkarpackim stan na dzień 8 marca 2002 r.*, 2002, Rzeszów.
- Strona Internetowa Państwowej Komisji Wyborczej*, <http://wybory2002.pkw.gov.pl/sejmik/gw1/w18/o13054/k2138.html> (15.05.2014).
- Sygnatariusze AWS*, 1997, „Z prawej strony. Biuletyn Oddziału Regionalnego Akcji Wyborczej Solidarność w Rzeszowie” nr 0.
- Sztab wyborczy kandydata na prezydenta RP Mariana Krzaklewskiego w województwie podkarpackim* [b.m.w.] [b.d.w.].
- Twardowski J., 2000, *W podkarpackim RS AWS wrze*, „Super Nowości” nr 84.
- Uchwała nr 1 ws. udziału NSZZ „Solidarność” w najbliższych wyborach do Sejmu i Senatu*, „Informator dla działaczy NSZZ „Solidarność” Regionu Rzeszowskiego. Wydanie specjalne” [b.d.w.].

- Uchwała nr 28/2000 Koła Lokalnego RS AWS w Rzeszowie z dnia 15 maja 2000 r.*
- Umowa polityczna pomiędzy Ruchem Społecznym AWS i PSL-Porozumieniem Ludowym o zawiązaniu wspólnej partii, 1998, Warszawa.*
- Wszyscy nasi kandydaci mają jednakowe szanse. Przewodniczący Zarządu Regionu Adam Śnieżek o przebiegu Konwencji Wyborczej AWS, liście kandydatów na parlamentarzystów i perspektywach wyborczych rzeszowskiego AWS, 1996, oprac. J. Klus, „Serwis Informacyjny [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie] nr 12.*
- Wyniki wyborów do Sejmu w okręgu krośnieńsko-przemyskim, 2001, „Nowiny” nr 187.*
- Wyniki wyborów do Sejmu w okręgu rzeszowsko-tarnobrzeskim, 2001, „Nowiny” nr 187.*
- Z życia związku, 1996, „Serwis Informacyjny” [Zarządu NSZZ Solidarność w Rzeszowie] nr 12.*
- Zarząd Regionalny RS AWS w Rzeszowie, 1998, Rzeszów.*
- Zasady prowadzenia kampanii wyborczej AWS, 1997, „Z prawej strony. Biuletyn Oddziału Regionalnego Akcji Wyborczej Solidarność w Rzeszowie” nr 3.*

ELECTORAL ACTIVITY OF SOLIDARITY AND AWS SOCIAL MOVEMENT IN RZESZÓW

Abstract

The purpose of the article is the presentation of the origins of the 1996 Solidarity Electoral Campaign, an electoral union composed of right-wing and centre-right parties. On the basis of this, the cornerstone of the political party AWS Social Movement was created.

The conditions which led to the creation of the aforementioned subject in Rzeszow are subject to analysis, and the participation of AWS and AWS SM in parliamentary, local and presidential elections in the region is characterised. Issues which have a destructive impact on AWS and caused its dissolution are also discussed.

Key words: political parties, the Electoral Action Solidarity, AWS Social Movement, Rzeszów, Subcarpathian Province.